

השיחה השבועית

מפי הרב אפרים כחלון שליט"א

דברים

הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

פְּרִשְׁת דְּבָרִים עֲצוֹת לַחַיִּים טוֹבִים

“אלה הדברים”

“אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחרצת ודי זהב” (דברים א, א). רש”י מביא בשם המדרש (רבה פרשת דברים סימן ט), שכל המקומות הללו שנאמרו רמזו לתוכחה לעם ישראל על הזמנים בעבר שלא שמרו את דרך ה’ בכל מיני מקומות, אם זה על המון, עון המחלקת - קרח, ועוד.

אהבת הענוה

האור החיים הקדוש (שם) כותב, שבדברים הללו יש רמז לכל מיני מדות טובות. והמלה “בערבה” כוללת שני דברים, הדבר הראשון שתהיה לאדם מדת הענוה, ולזה רומזת המלה “במדבר”, שאמרו חז”ל (עירובין דף נד ע”א), שאדם ישים עצמו כמדבר שהכל דורכים עליו. “בערבה” - שהמדה של הענוה תהיה ערבה וחיבה עליה, ושאתה תרצה באמת להיות ענו. ומוסיף עוד שלמלה “בערבה” יש משמעות גם לחיוב הערבות, שנצטרך להוכיח על העון לקטן וגדול ולא ישתמש בענוה בענין זה.

זאת אומרת מצד אחד צריכה הענוה להיות עליה חיבה מאד, ומצד שני יש גם ערבות, הבית נשרף אל תגיד אני לא יודע לכבות, אין לי תעודת כפאי, אין לי תעודה של רב, אני לא

עצות לחיים טובים

יכול להחזיר בתשובה. האש בווערת! אפלו שאתה "במדבר", אפלו שאתה ענו וערבה עליך מדת הענוה, אתה צריך גם לדעת להיות מעמיד את הדת על תלה כיון שכלנו ערבים.

וממשיך האור החיים לבאר: "מול סוף" - המחשבה שתעזר לך לעמד במדת הענוה בערבה, שתזכר את "מול סוף", את סוף החיים שלך.

תאות החיים

שמעתי מהרב אלימלך בידרמן שיחיה, באור נוסף במלה "בערבה" - ערבה זה דברים ערבים, התאות, הרצונות, החשקים, כל הדברים הללו, אם אתה רוצה למגר אותם ולסלק אותם? "מול סוף" תזכיר לו יום המיתה, כשהאדם מזכיר ליצר הרע שלו את יום המיתה הוא נרגע (עין ברכות דף ה ע"א). המחשבה הזו גורמת לאדם לחיים טובים, כיון שכשהאדם יודע, "הנה אנכי הולך למות" (בראשית כה, לב), בכל רגע אתה מתקדם ומתקרב ליום המות, למה אתה מבזבז את הזמן שלך על תאוות ועל שטיות? הרי בכל שניה אתה יכול לזכות לחיי נצח!

זכירת הבורא והשגחתו

ובאמת לא מספיקה רק מדת הענוה וזכירת יום המיתה כדי לעצור את היצר הרע, שהרי נאמר במשנה (אבות פרק ג משנה א), עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה. מאין באת? מטפה סרוחה! ולאן אתה הולך? למקום עפר, רמה ותולעה! ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון? לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא!. המחשבה על אפסיות האדם

פְּרִשֵׁת דְּבָרִים

מועילה רק אם היא מגיעה עם המחשבה לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. וככל שהאדם יחיה את הדבר הזה וירגיש את מלכות השם עליו, ואת השגחתו, הוא ימנע מהחטא. וזה כלול בזכירה לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון, שאתה עתיד לתן דין וחשבון בפני הבורא יתברך, שרואה אותך בכל רגע ומחיה אותך בכל שניה. ואם האדם יחיה במחשבה הזו הוא ימנע מהחטא, ובדאי מגאווה, שהרי "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז, ה).

השגחה פרטית בסיביר

זה הרוח הנוסף כשאדם זוכה לחיות באמונה ובטחון, שהוא חי את הקב"ה וממילא נזהר שלא לחטא.

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי וצ"ל היה גאון עצום, הוא היה רב בלונדון, וחבר פרוש אדיר על התוספתא - 'חזון יחזקאל'. לפני שהוא הגיע ללונדון הוא היה ברוסיה והרוסים הגלו אותו לסיביר. כשהוא נכנס לסיביר הוא אמר לקב"ה: הגמרא (כתובות דף ל ע"א) אומרת, הפל בידי שמים חוץ מצנים ופחים. קר וחם זה בידי שולך, צריך להתלבש טוב לפי מזג האויר. אבל כאן שאני בסיביר יש לי בעיה, אני לא יכול להתלבש חם, השוטרם הרוסים לא מאפשרים, ואם ככה רבוננו של עולם, אני מחזיר אותם אליך - את ההשגחה של הצנים ופחים, עכשו זה בידיך שאני לא אחלה, כי אני כבר לא יכול לשלט על זה. ובאמת בכל שנה לפני שנכנס לסיביר הוא היה חולה בשפעת, הוא היה רגיש מאד לקר, אבל בסיביר ששם הקר עומד בדרך כלל על מינוס עשרים מעלות ויותר - הוא

עצות לחיים טובים

לא חלה. הוא מסר את הנשמירה לקב"ה.

אלקים בסיביר

לימים הוא נפגש עם האדמו"ר רבי יוסף יצחק שניאורסון זצ"ל, והוא ספר על הקשיים שהיו לו בסיביר. ובאחת הפעמים כשהתעורר בבקר, לפני שהוציאו אותם לעבודה הוא אמר: "מודה אני לפניך מלך חי וקים שהחזרת בי נשמתו בחמלה רבה אמונתך", ולפתע הכתה בו מחשבה עצובה: 'בשביל מה באמת הקב"ה החזיר לי את הנשמה, אין לי לא תורה ולא תפלה, לא תפלין ולא כשרות, לא טלית ולא ספרים, אני כמו גוי, בשביל מה הקב"ה החזיר לי את הנשמה? אין לי בשביל מה לקום בבקר, אי אפשר ללמד תורה, אי אפשר לעשות כלום... ככה הוא שכב וחשב.

עד שהתנוצצה בו מחשבה: 'ההודאה על הקימה בבקר היא על "בחמלה רבה אמונתך" - לחזק את האמונה, גם כאן שצריך לקום כל בקר בבקר הסיבירי ולעבד עם כל הכח על הקרח הקפוא, ועדין לזכור את הקב"ה ואת האמונה, רק בשביל זה שוה לקב"ה להחזיר לי את הנשמה'.

כששמע את זה האדמו"ר שגם הוא היה רדוף משלטונות הרוסים על הפצת התורה ברוסיה, הוא אמר לו: "היה שוה לך שתעבר את כל השנים האלה ברוסיה רק בשביל שתגיע להבנה הזאת".

כשאדם מבין איך לראות את הקב"ה בתוך הקשי ובתוך הנסיונות, דווקא בשעה שאין כלום, אין תורה, אין כשרות, אין טהרה, אין צניעות, אין ספרי מוסר, אין טלית או תפלין. ובכל אופן הוא

פְּרִשֵׁת דְּבָרִים

אומר 'רַבָּה אַמוּנַתְךָ', זו עֵקֶר הָעֲבוּדָה בְּחַיִּים.

עֲבוּדַת חַיִּים

לחיות בְּאַמוּנָה זו לא סִסְמָה, זו עֲבוּדַת חַיִּים, לְחַיּוֹת בְּכָל רִגַע אֶת הַקִּב"ה יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ, שֶׁהוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם, בְּפִרְטוּט, מֵהַ פְּרוּשׁ בְּפִרְטוּט? הַרְבֵּה מְאַמְיָנִים בַּקִּב"ה, אָבֵל בְּכֻלָּיוֹת: 'הוּא בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, הוּא דוֹאֵג לְכֻלָּם, רַק לְגַבִּי חֲשַׁבּוֹן הַבְּנֵק שְׁלִי אֲנִי צָרִיךְ לְדַאֵג...'. הָאַמוּנָה הַיָּא לֹא בְּאַפֵּן פְּרִטִי, אֲלֵא בְּכָל נִקְדָּה וְנִקְדָּה בְּחַיִּים. וְאֵת זֶה צָרִיךְ לְחַזֵּק בְּכָל רִגַע וּבְכָל שְׁעָה.

יֵשׁ חֵלֶק בְּשִׁלְחֵן עֲרוּךְ הַנִּקְרָא 'חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט', כְּלוֹ עוֹסֵק בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, נְזָקִים, שְׂכָנִים, גְּנֻבוֹת. רַבֵּי בְּרוּךְ מְקוֹסוּב שֶׁהָיָה אֶחָד מִגְּדוּלֵי הָאֲדַמוּרִי"ם לְפָנַי כְּמֵאֲתִים חֲמִשִּׁים שָׁנָה, בְּסִפְרוֹ עֲמוּד הָעֲבוּדָה (דרוש הבטחון אות יג), הָיָה אוֹמֵר: "שְׁכָל שִׁלְחֵן עֲרוּךְ חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט, זֶה רַק לִיהוּדֵי שְׁלֹא מְאַמֵּין לְגַמְרֵי בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטִית! וְלִכֵּן אִם מִיִּשְׁהוּ לְקַח לוֹ, הַזִּיק לוֹ, הוּא מֵיֵד תּוֹבֵעַ אוֹתוֹ, וְהוּא מְתוֹכַח, וּמִבֵּיא עֲדִים. אָבֵל אָדָם שֶׁמְאַמֵּין בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטִית הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהַקִּב"ה סִּדֵּר לוֹ אֶת הַכְּפֻרַת עוֹנוֹת הַזֹּו בְּאַפֵּן הַמְּשָׁלֵם וְהַכֵּי טוֹב בְּשִׁבְלֵוֹ, וְזֶה רְצוֹן ה' עֲכָשׁוֹ, וְלוֹלֵא רְצוֹן ה' זֶה לֹא הָיָה קוּרָה, אֲזַ לְמָה לְתַבְעֵ?"

הֵאֵם לְלַכֵּת לְבֵית דִּין?

בְּאַמַּת הַחֲפֵץ חַיִּים הָיָה מְהַאֲנָשִׁים הַבוּדְדִים שְׂאָף פְּעַם לֹא הָיָה בְּבֵית דִּין. תְּמִיד כָּל מִי שֶׁתְּבַע אוֹתוֹ הוּא אָמַר, מֵהַ הַבְּעָיָה? כְּמָה צָרִיךְ לְשַׁלֵּם? קַח אֶת הַכֶּסֶף וּבּוֹא נְגַמֵּר אֶת הַסְּפוּר, אִם מְגִיעַ לִי לְהַפְסִיד אֶת הַכֶּסֶף אֲנִי אֶפְסִיד, וְאִם לֹא מְגִיעַ לִי

עצות לחיים טובים

להפסיד זה יבוא לי במקום אחר, ועוד בכפל כפלים כי הקב"ה רואה שותרתי.

זו דרָגָה גבוהה מאד שהיום רב העם לא נמצאים בה. היום רב העם המאמין, נמצא בדרָגָה הפשוטה של האמונה. הקב"ה, אנחנו אוהבים אותך אבל תן לנו לעשות מה שאנחנו רוצים, הם לא חיים את האמונה וההשגחה בבורא.

אבל הנקדה הזו של אמונה בהשגחה פרטית, היא אמונה המשגרה שלוה על האדם והוא רגוע ושמח (עיינן חובת הלבבות שער הבטחון פרק ה דיבור המתחיל והשני). הוא יודע את הכתוב "הבטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם יושב" (תהילים קכה, א), והוא מאמין בזה וחי את זה.

הגאון ובעל הבטחון

רבי אליהו מוילנא 'הגאון מוילנא', ברום גדלותו וקדשתו לא התפעל מהרבה אנשים. אבל הוא ספר שבשנות גלותו הוא ראה יהודי אחד עם דרָגָה עצומה של בטחון, והוא התארח אצל אותו יהודי. יום אחד הוא רואה שפעם בכמה שעות מגיע שוטר, דופק שתי דפיקות על הדלת והולך. ושוב אחרי כמה שעות דפיקות על הדלת והולך.

הוא שאל אותו: "מה השוטר הזה רוצה ממך?", ובעל הבית הסביר לו: "זה השוטר של הפריץ, והוא מגיע לפה כדי להזכיר לי שמחר אני צריך לשלם את הכסף שאני חייב לפריץ". הגאון שאל אותו: "יש לך את הכסף? והוא ענה: "אין לי כלום". וימה יקרה אם לא יהיה לך את הכסף לשלם?", "יש כמה אפשרויות - ענה בעל הבית, "להרג אותי, לשסות בי את הכלבים, או לזרק

פְּרִשְׁת דְּבָרִים

אותי לגב האריות, יש גם אפשרות להכניס אותי לפלא עם כל משפחתי עד שנמות ברעב". והגאון רואה שהוא לא נלחץ ולא נבהל, והוא רגוע. הוא שאל את בעל הבית: "איך אתה לא נלחץ? איך אתה לא מפחד?", ענה לו בעל הבית: "וכי זה התפקיד שלי? זה התפקיד של הקב"ה לפרנס אותי, התפקיד שלי זה לקרא תהלים, לעשות מצוות, חסדים, וזכוי הרבים, את השאר הקב"ה מנהל ועושה".

לפנות ערב הוא יצא לבית הפריץ לשלם, ושוב הגאון שואל אותו: "אין לך כסף, לאן אתה הולך?", "אני חייב ללכת אז אני הולך, אפלו שאין לי כסף אני בטוח שבעזרת השם עד שאגיע לבית הפריץ הכל יסתדר". הגאון עקב אחריו וראה שהוא נכנס לבית הפריץ ריקם וחסר כל, אבל לפתע יוצא משם פריץ אחר, נגש אליו ומעניק לו משהו ביד, מסתודד אתו כמה מלים והולך. האיש מיד נכנס לפריץ ויצא אחרי חצי שעה שמח וטוב לב.

הגאון מיד נגש אליו ושאל אותו: "מה קרה כאן, הכל בסדר?", והוא הסביר לו את השגחת השם המפלאה: "הפריץ הזה שיצא מהפריץ שלי, אמר לי שהוא התוכח אתו על איזו עסקה והם לא השתוו במחיר, ולכן הוא קם והלך. כשהוא יצא הוא חשב שהעסקה עדין שווה, אבל בשביל האיגו שלו, הוא חפש איזה מתנה שיציע את ההצעה מחדש, והוא נגש אלי והציע לי להיות המתנה שלו, וגם שלם לי מראש את עמלת התווה, וכמה הייה שם במעטפה? בדיוק את אותו הסכום שהייתי צריך לשלם לפריץ. נכנסתי ושלמתי לפריץ, הוא הייה שמח, הצעתי לו את ההצעה, הוא שמח על עוד כסף שהוא מרויח, וכשנחתמה העסקה זכיתי גם ממנו לאחוזי תווה" (ספר חדוות החיים זכאי פרק 10 עמוד 221).

וכבר אמר הגאון מוילנא שהתכלית של כל התורה כלה היא להשיג בטחון, ולירא ולידע שהוא משגח תמיד בהשגחת הקב"ה (ים התורה גולדשטיין פרשת תרומה עמוד עב).

עצות לחיים טובים

ככה זה כשאדם אומר: "רבונו של עולם, אני סומך רק עליך, אין לי אף אחד אחר". אז הקב"ה הופך בשבילו את העולם. ובתנאי שזו תהיה אמונה אמיתית. לפעמים בנאדם אומר: "כן אני מאמין, אני מאמין", אבל כל רגע חושב על פתרונות אידך 'לעזר' לקב"ה. והוא חושב: 'רבונו של עולם, יש לי עצמה בשבילך, אני אמלא לוטו ואתה רק תתן לי את המספרים, אל תעבד קשה'. זה לא אדם מאמין באמת. אדם שאומר ככה הוא לא מבין מימינו ומשמאלו, לא מה זה תפלה, לא מה זה אמונה, לא מה זה רצון ה', אפילו לא יודע מה זה לוטו. כי אם הוא היה יודע מה זה לוטו הוא היה מבין שזה בכלל לא רצון ה' שתמלא לוטו. אל תנסה לעזר לקב"ה.

ימי הזקנה

דרך נוספת שאפשר לרמוז בפסוק "במדבר בערבה מול סוף" - יש אנשים שחושבים שכשהם יהיו זקנים הם יחזרו בתשובה, למה? אדם כבר בלי שנים, בלי שערות, בלי תאוות, לפעמים גם עם טיטול, יותר קל לחזור בתשובה מבחור צעיר. גם כשהוא צעיר האדם שקוע ב'אגו' שלו, בגאווה שלו, ב'אני ואפסי עוד', אז הוא לא זוכר את הקב"ה, לכן כל הזמן שאדם צעיר ובכירין וכח וכסף - זה אני, "לי יארי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט, ג), אבל כשהאדם זקן הוא רואה שאפילו על הצרכים שלו הוא לא שולט, בקשי רואה ושומע, על מה יש לו להתגאות? אז הוא יורד קצת, הוא משפל, ואז הוא מתקרר יותר לקב"ה.

רק הבעיה שאז הוא כבר לא יספיק לעשות מצות, הוא יגיע לשמים ריק מזכיות כמו מדבר. וזה שאמר הכתוב "במדבר בערבה מול סוף", אם אתה "בערבה" - בערוב ימיה, "מול סוף"

פְּרִשֵׁת דְּבָרִים

- בְּסוּף יְמֵיךָ, תִּחְזֹר בְּתִשׁוּבָה, אֶתְּהַבּוּא לַשָּׁמַיִם "בְּמִדְבָּר" רִיק
כְּמוֹ מִדְבָּר.

הַקִּב"ה יִזְכֶּה אוֹתְנוּ שֶׁנִּזְכֶּה לִזְכֹּר אֶת הַדְּבָרִים הַלְלוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל
שָׁעָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.